

Libellen geteld Jaarverslag 2014



Libellen geteld

Jaarverslag 2014

Tekst

Tim Termaat, Kim Huskens en Arco van Strien

Foto's

Tenzij anders vermeld: Kim Huskens, Tim Termaat

Voorplaat: koraaljuffer

Rapportnummer

VS2015.006

Het Landelijk Meetnet Libellen is een samenwerkingsproject van De Vlinderstichting en het CBS, in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring, in opdracht van het ministerie van EZ.



Coördinatie

Tim Termaat
Kim Huskens
José Kok
De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
Postbus 506
6700 AM Wageningen
T 0317 46 73 46
E meetnet@vlinderstichting.nl
I www.vlinderstichting.nl

Arco van Strien
Centraal Bureau voor de Statistiek
Den Haag

Online invoer

Meetnet.vlinderstichting.nl

Deze publicatie kan worden geciteerd als

Termaat, T., K. Huskens & A. J. van Strien (2015) *Libellen geteld. Jaarverslag 2014*. Rapport VS2015.006, De Vlinderstichting, Wageningen.

Maart 2015

Monitoring dragonflies in the Netherlands in 2014

De Vlinderstichting (Dutch Butterfly Conservation) and CBS (Statistics Netherlands) coordinate the monitoring scheme for dragonflies in the Netherlands. The scheme started in 1998.

Method

Dragonflies are counted using a line-transect method. Transects are counted once every fortnight, the length of the transects is variable and depends on habitat quality and availability. In addition, single species transects are exclusively counted for a specific threatened dragonfly. Population indices are calculated using the computer program TRIM (Trends and Indices for Monitoring Schemes). This program has been developed by CBS for the analysis of time series of counts with missing observations. The reference value of the year 2000 is set to 100. In addition to population indices, distribution indices are calculated based on non-standardised observations, analysed with occupancy models.

Results for 2014

The number of dragonfly transects has stabilized around 340 sites. About 40% of these transects are counted for one target species only (figure 1). In 2014, 21 transects had more than 20 species (figure 2). The most speciose transects had 29 species. The number of counted dragonflies per transect was below the long-term average, but a bit higher than previous year (figure 3, table 1). Like previous years, *Coenagrion puella* was the most abundant species, *Ischnura elegans* was the most widespread species. Both population and distribution indices are presented for most species in chapter 4. In terms of abundance 20 species show a significant increase, 9 species are stable and 13 others are declining. In terms of distribution 37 species show a significant increase, 12 species are stable and 7 others are declining (figure 6, table 2).



Coenagrion hastulatum is counted on single species transects.



Coenagrion puella was again the most abundant species.

Inhoud

Monitoring dragonflies in the Netherlands in 2014	2
1. Inleiding.....	4
2. De libellenroutes	5
3. Het aantal getelde libellen	7
4. Voor- en achteruitgang van libellen 1999-2014.....	9
Trends.....	19



1. Inleiding

Anders dan gewoonlijk behandelt dit jaarverslag alleen de libellen, niet de vlinders. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Landelijk Meetnet Vlinders is namelijk een speciale jubileumuitgave van het jaarverslag gemaakt, die geheel over vlinders gaat. Vlindertellers hebben dit boekje reeds ontvangen, anderen kunnen het downloaden op de website van De Vlinderstichting. Ga naar: Vlinders > Landelijk Meetnet Vlinders > Jaarverslagen Meetnetten.

2014 was het zeventiende teljaar van het Landelijk Meetnet Libellen. Opnieuw trokken honderden vrijwilligers eropuit om libellen te tellen op hun routes. Daarnaast zijn weer vele duizenden losse waarnemingen van libellen verzameld. Met deze gegevens kunnen we nauwkeurig bepalen hoe het met de verschillende soorten gaat.

Het voorjaar van 2014 begon vroeg, waardoor sommige voorjaarssoorten al op de wieden waren voor de officiële start van het telseizoen op 1 mei. Begin mei was het weer juist wat minder mooi, waardoor sommige tellers nog even geduld moesten hebben. Daarna is het telseizoen overwegend prima verlopen. Alleen de maand augustus was erg nat, met relatief weinig geschikte telmomenten.

Het CBS heeft wederom twee soorten trends berekend. Een populatietrend voor de periode 1999-2014 (gebaseerd op getelde aantallen) en een verspreidingstrend voor de periode 1991-2014 (gebaseerd op bezette kilometerhokken). De populatietrend is voor 20 soorten toenemend, voor 9 soorten stabiel, voor 13 soorten afnemend en voor 24 soorten onzeker. De verspreidingstrend is voor 37 soorten toenemend, voor 12 soorten stabiel, voor 7 soorten afnemend en voor 10 soorten onzeker.



De bruine korenbout had een heel goed jaar in 2014.

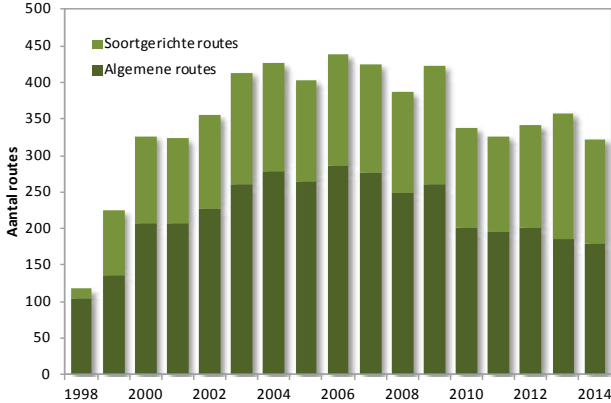


De groene glazenmaker, een soort van de Habitatrichtlijn, is stabiel in Nederland.

Van de Habitatrichtlijnsoorten gaan twee soorten vooruit in aantal en/of verspreiding (noordse winterjuffer, gaffellibel en gevlekte witsnuitlibel), één soort is stabiel (groene glazenmaker), één soort is waarschijnlijk uit ons land verdwenen (oostelijke witsnuitlibel) en van twee soorten is de trend onzeker (rivierrombout en sierlijke witsnuitlibel). De meetreeks van de sierlijke witsnuitlibel is echter nog maar kort, omdat de soort pas recent is teruggekeerd in Nederland. Het aantal waarnemingen neemt de laatste jaren toe.

2. De libellenroutes

Het aantal telroutes voor nam in 2014 wat af ten opzichte van 2013. In totaal werden 323 routes geteld.



Figuur 1: Aantal tellocaties voor libellen in Nederland.

Sinds 2010 ligt het totaal aantal telroutes waarvan tellingen binnenvallen rond de 340 per jaar. Iets meer dan de helft daarvan zijn algemene routes, waarop alle soorten geteld worden. In 2014 lag het aantal wat lager dan in 2013. Gegevens zijn binnengekomen van 180 algemene routes en 143 soortgerichte routes. Onderstaande kaartjes laten zien waar deze routes liggen.

Extra algemene routes zijn zeer welkom, vooral in regio's waar nog geen routes liggen.

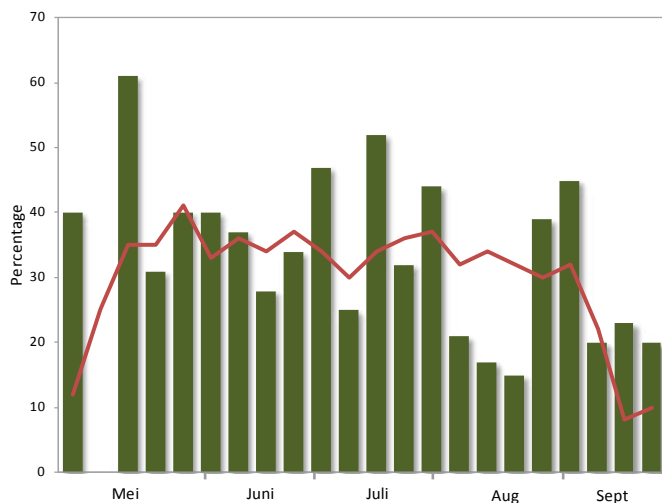
Extra soortgerichte routes zijn vooral gewenst voor de wettelijk beschermde groene glazenmaker en gevlekte

witsnuitlibel. Maar ook bosbeekjuffer, speerwaterjuffer, gaffelwaterjuffer, noordse glazenmaker en hoogveenglanslibel hebben populaties die nog niet geteld worden.



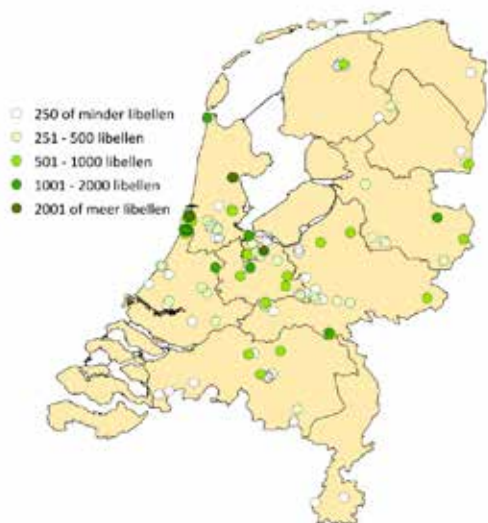
Figuur 2: Ligging van de algemene libellenroutes in 2014 en het aantal soorten per route (links) en ligging van de soortgerichte routes (rechts).

Als we figuur 3 bekijken zien we de weersomstandigheden gedurende het telseizoen duidelijk terug in de grafiek. In mei, juni en juli waren er voldoende dagen met mooi weer om routes te tellen. Augustus was zeer nat, waardoor er in die maand minder routes geteld zijn dan gebruikelijk. In september ligt het aantal tellingen ieder jaar lager dan in de rest van het seizoen.



Veel maanwaterjuffers slopen al in de eerste helft van april uit.

Figuur 3: Het percentage van de algemene routes dat per week gelopen is in 2014. De rode lijn geeft het percentage getelde routes over de hele periode vanaf 1999.



Figuur 4: Aantal getelde individuen per algemene libellenroute in 2014.

Figuur 4 geeft het aantal getelde individuele libellen weer, per algemene route. Dat aantal varieert sterk van plek tot plek. Op veel routes zijn over het hele seizoen opgeteld 200 tot 300 libellen geteld, maar op 17 routes waren dit er meer dan 1.000. Gemiddeld werden precies 400 libellen per route geteerd.

Route “Lieberg” (nabij Hilversum) spande dit jaar de kroon met maar liefst 5536 getelde libellen! 4497 hiervan waren azuurwaterjuffers. Op de tweede en derde plaats staan “Spinnenkop” (Kennemerduinen, 2742 libellen) en “Avenhorn-2” (nabij Hoorn, 2422 libellen).

De meest soortenrijke route van 2014 was “Deuverdense Hei – Libellen 1” met 29 soorten, gevolgd door “Grote Heide – Diepe Meerven” (28 soorten) en “Gravingen Groot-Oost” (26 soorten).

3. Het aantal getelde libellen

Het aantal getelde libellen viel in 2014 een fractie hoger uit dan in 2013. In totaal zijn op de algemene routes 72.008 libellen geteld. In 2013 waren dat er 68.215. De azuurwaterjuffer staat weer op de eerste plaats als meest getelde soort in het meetnet, gevolgd door het lantaarntje en de watersnuffel.

Het lantaarntje is nog wel steeds de meest wijd verbreide soort. Op 155 routes is de soort geteld. Van de echte libellen werd de gewone oeverlibel op de meeste routes geteld (140 routes), terwijl van de viervlek de meeste individuen werden waargenomen (4008 libellen). Opvallend is dat de grote keizerlibel in 2014 op meer routes werd geteld dan de viervlek, waarmee hij op de derde plaats van aantal routes uitkomt. Soorten die in 2014 opvallend talrijker waren dan in 2013 zijn bijvoorbeeld tengere pantserjuffer, bruine winterjuffer, glassnijder en venwitsnuitlibel. Vuurjuffer, smaragdlibel en noordse witsnuitlibel waren juist duidelijk minder talrijk.



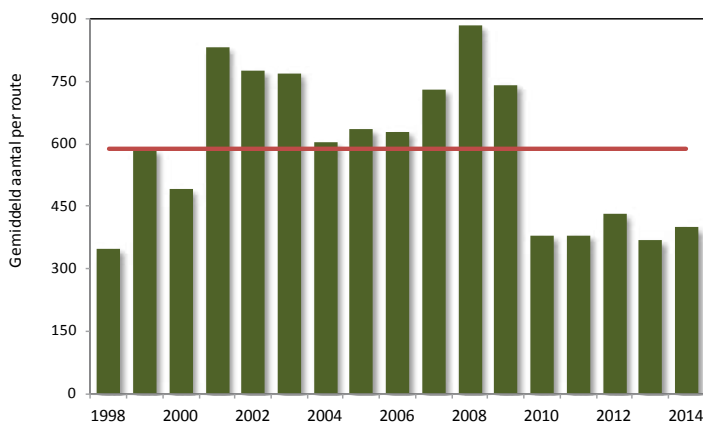
Watersnuffel 2014: 10019 libellen

Tabel 1: Aantal waargenomen libellen en aantal routes per libellensoort.

Nederlandse naam	Algemene routes		Soortgerichte routes	
	Aantal exx.	Aantal routes	Aantal exx.	Aantal routes
azuurwaterjuffer	13451	105		
lantaarntje	11226	155		
watersnuffel	10019	100		
variabele waterjuffer	7340	101		
viervlek	4008	119		
grote roodoogjuffer	2531	68		
gewone pantserjuffer	2373	61		
gewone oeverlibel	2337	140		
houtpantserjuffer	2117	102		
kleine roodoogjuffer	1601	63		
bruinrode heidelibel	1535	94		
tengere pantserjuffer	1420	27		
steenrode heidelibel	1404	91		
vuurjuffer	1256	100		
paardenbijter	1180	116		
grote keizerlibel	1130	122		
bloedrode heidelibel	890	89		
bruinrode/steenrode heidelibel	740	47		
vroege glazenmaker	633	81	480	21
bruine winterjuffer	601	47		
koraaljuffer	577	16		
zwarte heidelibel	493	50		
blauwe breedscheenjuffer	425	13		
weidebeekjuffer	407	21	719	6
glassnijder	402	80	181	23
noordse winterjuffer			331	11
smaragdlibel	329	41		
bruine glazenmaker	301	57		
noordse witsnuitlibel	292	21		

	Algemene routes		Soortgerichte routes	
donkere waterjuffer			157	2
platbuik	143	44		
speerwaterjuffer			141	7
blauwe glazenmaker	127	42		
venwitsnuitlibel	103	7		
gevlekte witsnuitlibel	93	13	681	21
bruine korenbout	80	7	846	11
vuurlibel	76	9		
groene glazenmaker	58	9	340	12
tangpansterjuffer	50	8		
maanwaterjuffer	48	9		
zwerende pantserjuffer	45	15		
bandheidlibel	39	1	13	1
tengere grasjuffer	24	5		
vanglazenmaker	22	3		
gewone bronlibel			19	3
metaalglanslibel	16	6		
beekoeverlibel	15	1	247	4
gaffellibel			11	1
zwerende heidlibel	10	7		
beekrombout	10	3	17	2
plasrombout	10	2		
zuidelijke keizerlibel	5	4		
kanaaljuffer	5	2		
hoogveenglanslibel			5	1
geelvlakheidlibel	4	2		
gevlekte glanslibel	3	2	30	1
zuidelijke glazenmaker	2	1	2	2
bosbeekjuffer	1	1	986	9
sierlijke witsnuitlibel	1	1	195	5

Zoals in onderstaande grafiek is af te lezen zijn de afgelopen jaren minder libellen geteld dan gemiddeld sinds de start van het meetnet. In twee perioden, rond 2002 en rond 2008 lagen de aantallen duidelijk hoger dan het langjarig gemiddelde. Dat wordt verklaard doordat toen meer routes langs zure vennen werden geteld, waar hele hoge aantallen watersnuffels en gewone pantserjuffers vlogen. Die hebben het gemiddelde flink omhoog getrokken. Mogelijk speelt ook de matig afnemende trend van deze soorten een rol.



Figuur 5: Gemiddeld aantal getelde libellen per jaar per algemene route. De rode lijn is het langjarig gemiddelde dat op 588 exemplaren staat.

4. Voor- en achteruitgang van libellen

1999-2014

Ieder jaar worden de indexen en trends voor alle libellensoorten in het meetnet opnieuw berekend. De indexgrafieken laten in één oogopslag zien wat goede en slechte jaren waren voor een soort. In tabel 4 worden de trends per soort samengevat.

De indexen zijn een maat voor de verandering van een soort van jaar tot jaar. Tegenwoordig berekenen we twee soorten indexen: *populatie-indexen* en *verspreidingsindexen*.

Populatie-indexen zijn gebaseerd op de telresultaten van het libellenmeetnet en geven de ontwikkeling weer in de populatieomvang (aantal individuen) van soorten sinds 1999. In tegenstelling tot de vlinders zijn de populatie-indexen van de libellen 'ongewogen' berekend. Dat wil zeggen dat er geen rekening is gehouden met de verdeling van algemene telroutes over de verschillende regio's en watertypen in Nederland. De dekking van routes is daarvoor namelijk onvoldoende. Het gevolg daarvan is dat sommige trends mogelijk niet helemaal representatief voor heel Nederland.

De populatie-indexen worden weergegeven met een doorgetrokken lijn in de grafiek. Voor de meeste soorten is het jaar 2000 op 100 gesteld. Als er een significante trend is, wordt deze met een trendlijn in de grafiek aangegeven. De lijn is groen bij een stijgende, rood bij een dalende en zwart bij een stabiele trend.

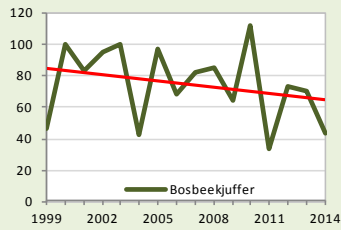
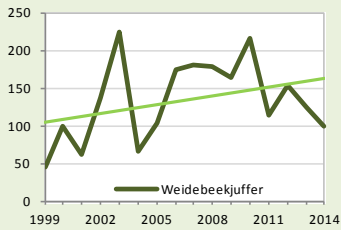


Voor de tengere grasjuffer kan geen betrouwbare populatietrend worden berekend, maar wel een betrouwbare verspreidingstrend.

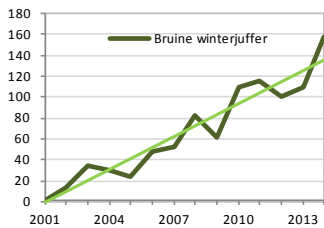
Verspreidingsindexen zijn gebaseerd op verspreidingsgegevens (soortenlijsten en losse waarnemingen) uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB). Ook de telresultaten van de routes maken daar onderdeel van uit, maar in dit geval gaat het alleen om de aan- of afwezigheid van soorten in plaats van de aantallen. De verspreidingsindexen geven de ontwikkeling weer van het aantal bezette kilometerhokken (gecorrigeerd voor verschillende trefkansen tussen jaren) sinds 1991. Die periode is dus acht jaar langer dan van de populatie-indexen. De verspreidingsindexen worden in de grafieken weergegeven als een reeks van blokjes, zonder doorgetrokken lijn. Het jaar 1991 is op 100 gesteld. Als er een significante trend is, wordt deze met een trendlijn in de grafiek aangegeven. De lijn is groen bij een stijgende, rood bij een dalende en zwart bij een stabiele trend.

We hebben ervoor gekozen om voor alle soorten waarvan de populatietrend nauwkeurig bekend is de populatie-index weer te geven. Voor soorten met een onzekere populatietrend is de verspreidingsindex weergegeven, indien die wél betrouwbaar is. In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van zowel de populatietrends als de verspreidingstrends.

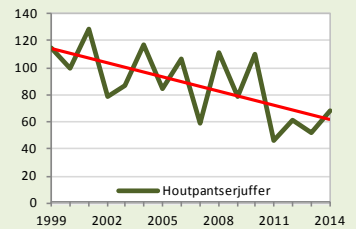
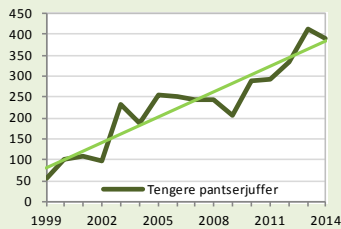
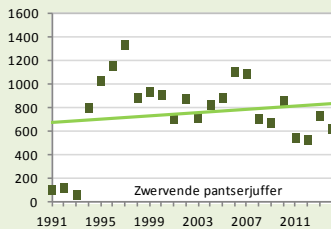
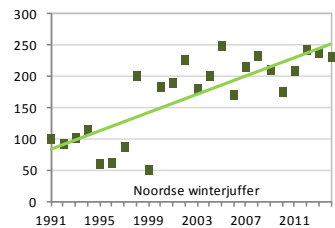
De indexen zijn ook te vinden op de website van De Vlinderstichting (kies Libellen, Landelijk Meetnet Libellen, Jaarverslagen meetnetten). Hier vindt u ook een pdf-versie van dit rapport. De indexen worden later ook op het Natuurcompendium gezet (<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl>) in het dossier "afzonderlijke soorten" onder het thema Flora en Fauna.



De weidebeekjuffer is inmiddels langs de meeste stromende wateren op de zandgronden te vinden en de aantallen nemen nog steeds toe. De veel zeldzamere bosbeekjuffer gaat in verspreiding eveneens vooruit, alleen laten de getelde aantallen op de soortgerichte routes van deze soort een lichte afname zien.

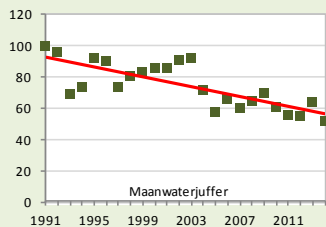
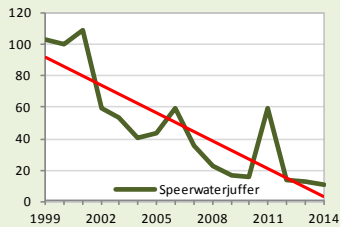
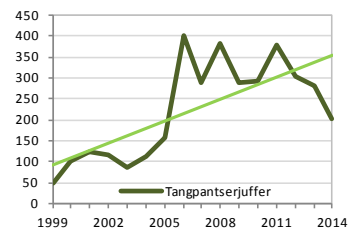
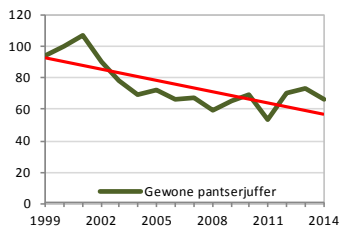


De sterke toename van de warmteminnende bruine winterjuffer zet nog steeds door. Maar ook met de noordse winterjuffer, die meer aan koele klimaten gebonden is, gaat het goed. De populatietrend van de laatste soort is onzeker, maar in verspreidingstrend is positief.



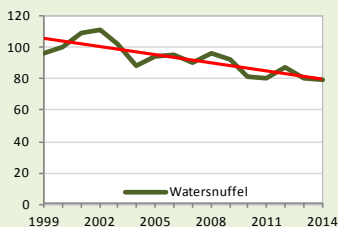
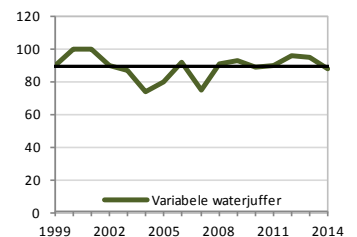
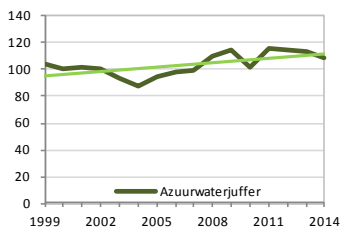
De drie pantserjuffers die in Europa een overwegend zuidelijke verspreiding hebben vertonen verschillende trends. De zwervende pantserjuffer heeft jaarlijks sterk fluctuerende aantallen, maar echte piek jaren zijn er lang niet meer geweest. De populatietrend van de tengere pantserjuffer is onverminderd positief. De houtpantserjuffer neemt juist gestaag in aantal af.

Gewone pantserjuffer en tangpantserjuffer zijn soorten met een meer noordelijke verspreiding in Europa dan de andere pantserjuffers. De gewone neemt in aantal, mogelijk doordat vennen minder zuur zijn geworden. De tangpantserjuffer neemt juist toe.



Speer- en maanwaterjuffer doen het niet goed. De trend van de eerste is al heel lang zorgwekkend. Het aantal speerwaterjuffers is sinds het begin van het meetnet afgenomen met maar liefst 88%. De maanwaterjuffer neemt pas de laatste tien jaar duidelijk af, zoals te zien is aan de verspreidingstrend sinds 1991. Voor deze twee waterjuffers is de kwaliteit van onze vennen blijkbaar nog onvoldoende. Maar mogelijk speelt ook klimaatverandering een rol.

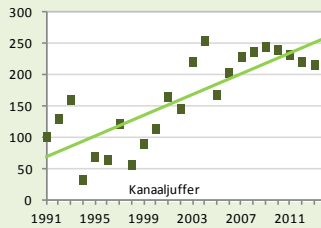
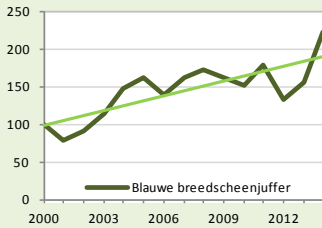
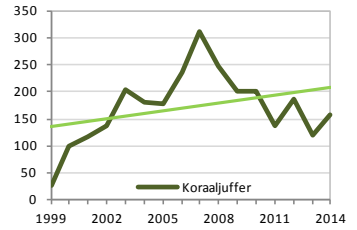
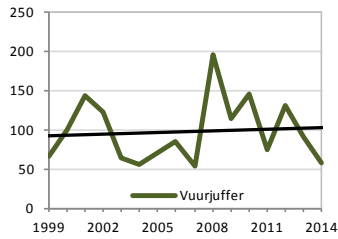
Over de azuurwaterjuffer en variabele waterjuffer maken we ons geen zorgen. De populatietrend van de azuur is positief, hoewel hij de laatste jaren stabiel lijkt. De variabele waterjuffer is over de hele meetperiode stabiel.



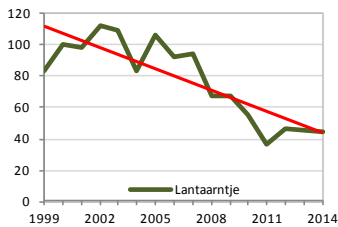
De watersnuffel staat bekend om zijn enorme dichtheden bij vennen die sterk verzuurd zijn. Nu de verzuring wat in ernst is afgenomen zien we de aantallen dalen, net als bij de gewone pantserjuffer en zwarte heidelibel. Het blijven echter algemene soorten.



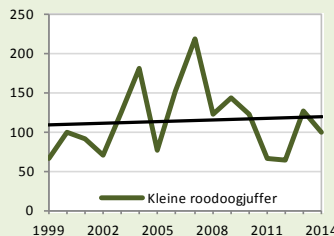
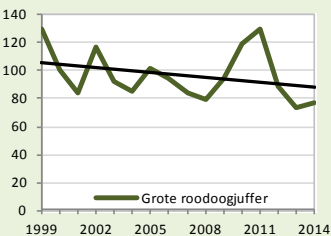
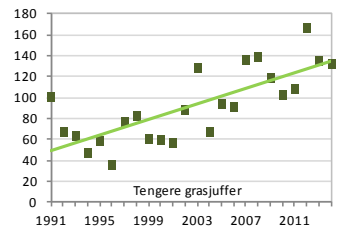
De twee rode juffersoorten laten grote jaarlijkse fluctuaties in aantal zien. De vuurjuffer is de algemeenste van de twee en blijft gemiddeld genomen stabiel. De koraaljuffer liet aanvankelijk een sterke toename zien, maar na 2007 nam het aantal plotseling weer af. In 2014 was de situatie weer iets beter dan in 2013.



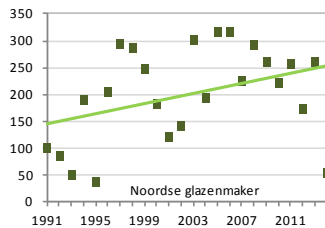
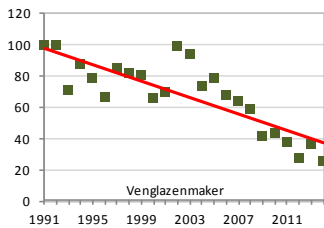
Blaauwe breedscheenjuffer en kanaaljuffer (foto) zijn soorten die zowel voorkomen in stromende wateren als in schone, zuurstofrijke plassen. Ze gaan allebei vooruit.



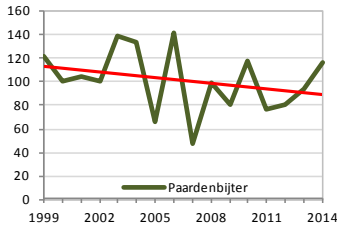
De twee 'lantaarntjes' laten een tegenovergestelde trend zien. Het aantal lantaarntjes, onze algemeenste libel, neemt sterk af. Van de tengere grasjuffer kunnen we geen populatiertrend berekenen, maar in verspreiding neemt de soort duidelijk toe. Zoek naar deze soort vooral bij recent aangelegde, ondiepe en spaarszaam begroeide wateren.



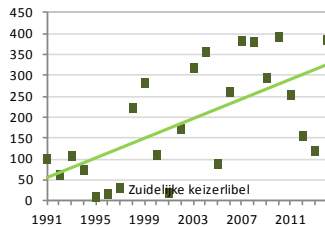
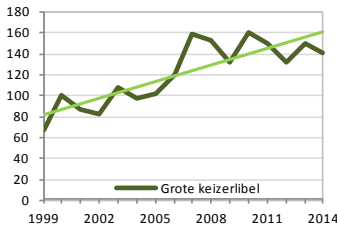
De aantal grote en kleine roodoogjuffers is over de afgelopen 15 jaar stabiel gebleven. Beide soorten zijn een algemene verschijning bij drijvende waterplanten. Foto: Karel-Henk Grootjans.



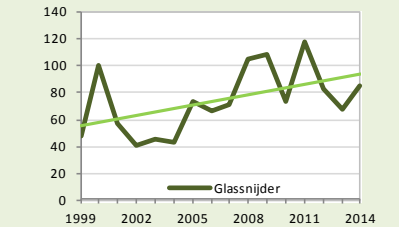
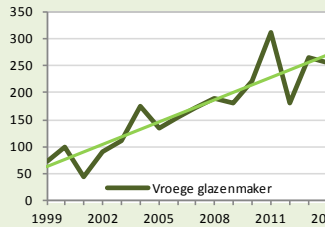
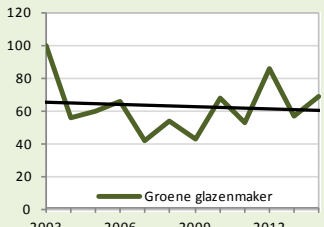
Ven- en noordse glazenmaker horen thuis in hoogveenen en veenmosrijke vennen. Het aantal getelde venglazenmakers op de routes is nog stabiel, maar de verspreidingstrend laat zien dat deze soort rap zeldzamer wordt. De noordse glazenmaker gaat in verspreiding vooruit, maar de verschillen tussen jaren zijn groot. 2014 was geen best jaar.



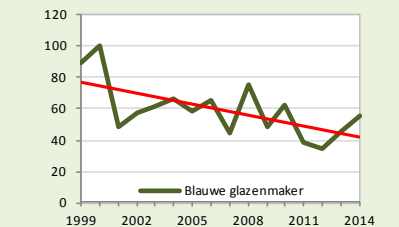
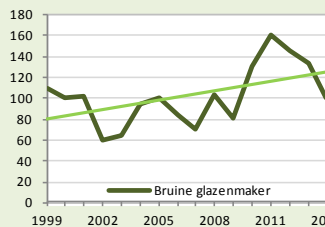
Ook het aantal paardenbijters en zuidelijke glazenmakers (foto) fluctueert sterk, omdat deze soorten in wisselend aantal vanuit het zuiden naar Nederland komen. De trend van paardenbijter is licht afnemend. De zuidelijke glazenmaker is nog te zeldzaam voor het kunnen berekenen van een trend.

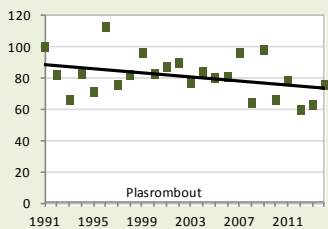


De grote keizerlibel is sinds 1999 flink algemener geworden, maar de situatie is nu gestabiliseerd. De zuidelijke keizerlibel komt steeds vaker als zwerver voor in Nederland, maar steeds vaker weet de soort zich hier ook voort te planten.

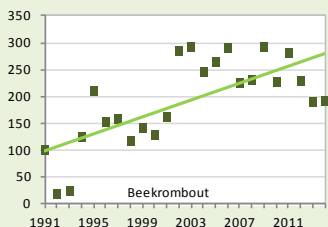


Van de glazenmakers die veel voorkomen in laagveengebieden gaat alleen de algemeenste soort achteruit: de blauwe glazenmaker. Mogelijk komt dit omdat wateren minder voedselrijk zijn geworden.

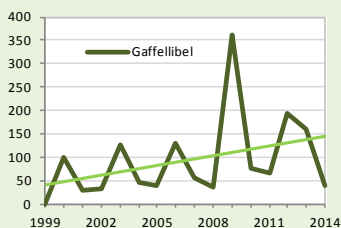




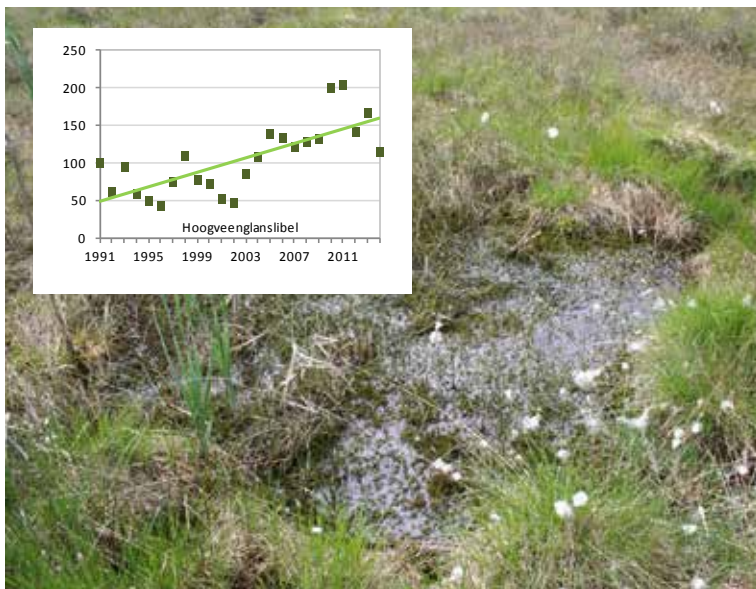
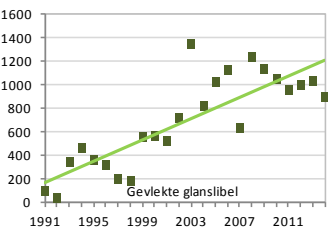
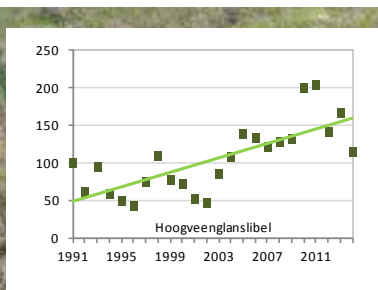
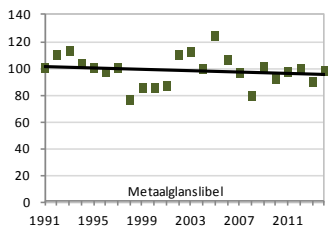
Voor rombouten worden nauwelijks routes geteld, omdat de volwassen dieren niet vaak langs de waterkant zijn aan te treffen. Verspreidingstrend kunnen we voor drie soorten wél berekenen. De plasrombout komt op een stabiel aantal locaties voor, hoewel het aantal waarnemingen de laatste jaren wat lager ligt.



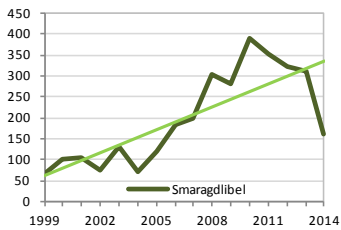
De beekrombout heeft geprofiteerd van beekherstelprojecten en de verbeterde waterkwaliteit. De soort heeft zich flink uitgebreid. Foto: Ab Baas.



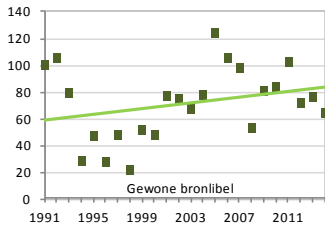
Het aantal gaffellibellen vertoont een driejarige fluctuatie, maar gemiddeld neemt de soort toe. 2015 zou weer een 'piekjaar' moeten worden. Het is daarom spannend of hij opnieuw langs de Dommel kan worden vastgesteld, net als in het vorige piekjaar, 2012.



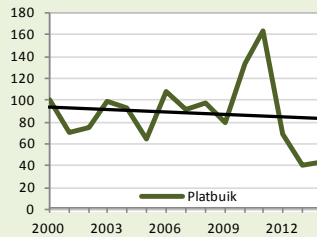
Met de glanslibellen gaat het goed. Metaalglanslibel is vrij algemeen en heeft een stabiele verspreiding. Gevlekte en hoogveenglanslibel zijn veel zeldzamer, maar mede door gerichte zoekacties worden ze op steeds meer plekken gevonden.



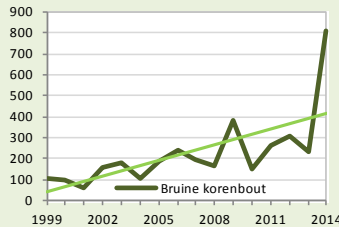
In 2014 zijn opvallend weinig smaragdlibellen geteld. Vooral in de laagveengebieden vielen het aantal tegen. De langjarige trend is echter nog positief.



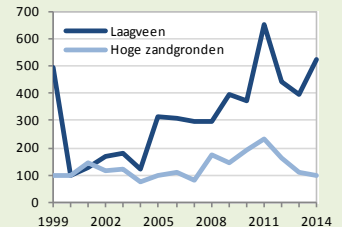
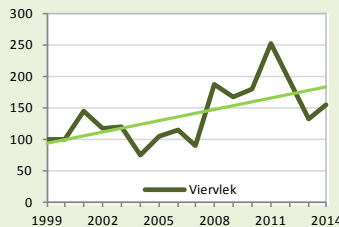
De verspreidings-trend van de gewone bronlibel (foto rechts) is gematigd positief. De kans om deze zeldzame soort aan te treffen blijkt echter van jaar tot jaar sterk te verschillen.



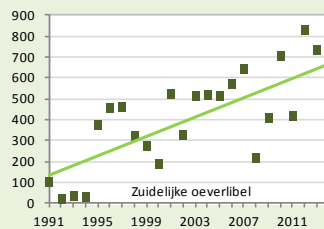
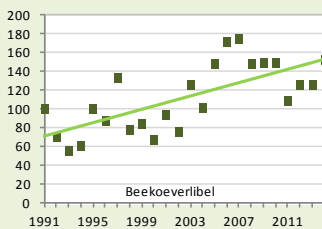
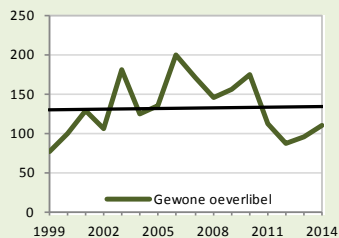
De platbuik is van een hoge piek in 2011 naar een diep dal gegaan in 2013. In 2014 was het getelde aantal nog steeds laag. Foto: Kars Veling.



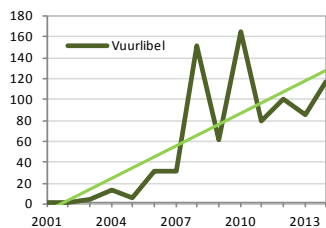
De bruine korenbout had een extreem goed jaar. Vooral de hoge aantallen op enkele routes in het Vechtplassengebied hebben het gemiddelde flink omhoog getrokken.



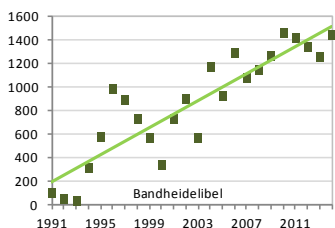
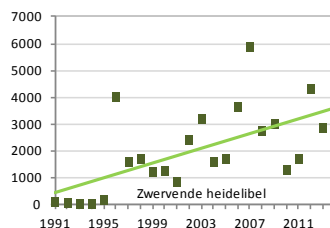
De viervlek neemt landelijk in aantal toe, maar er zijn grote regionale verschillen. In laagveengebieden is de toename veel duidelijker dan bij vennen op de zandgronden.

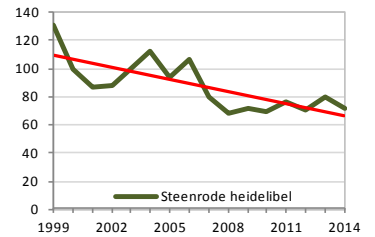
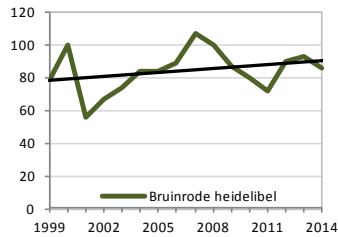
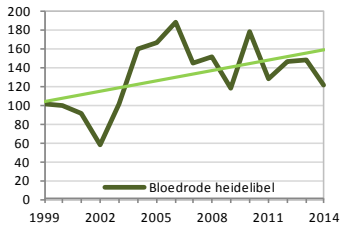


Voor de oeverlibellen is er geen vuiltje aan de lucht. De gewone oeverlibel (foto: Tim Raats) komt in bijna het hele land voor en is stabiel. Het aantal beekoeverlibellen (foto: Peter Hoppenbrouwers) dat op de routes geteld wordt neemt af, maar op landelijke schaal komt de soort op steeds meer plekken voor. Dat laatste geldt ook voor de zuidelijke oeverlibel, hoewel de verschillen tussen goede en slechte jaren bij deze soort groter zijn.

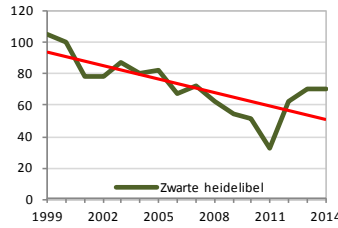
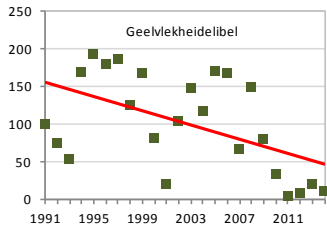


Vuurlibel, zwervende heidelibel en bandheidelibel (onder) hebben alle drie duidelijk geprofiteerd van de klimaatopwarming. Hun verspreiding is in Nederland sterk uitgebreid. Van vuurlibel weten we ook dat de populatieomvang sterk gegroeid is.

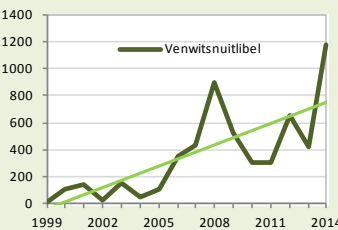
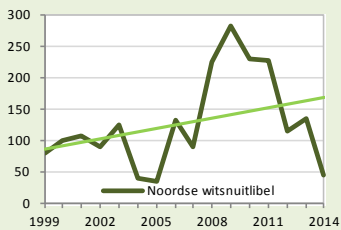




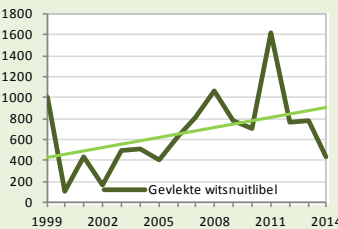
De algemeenste rode heidelibellen laten alle drie een ander beeld zien. De bloedrode neemt toe, de bruirode is stabiel, de steenrode neemt af.



Nog twee heidelibellen die afnemen: de geelvlekheidelibel en de zwarte heidelibel. Van de geelvlekheidelibel is al heel lang geen grote invasie uit Oost-Europa meer geweest. De reden daarvoor is onbekend. Zwarte heidelibel behoort tot de zuurminnende soorten. Hij neemt waarschijnlijk in aantal af door de afgenomen verzuring van vennen.



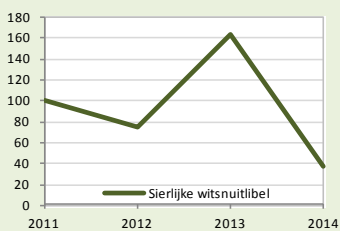
De twee algemeenste witsnuitlibellen hebben een positieve trend, maar de noordse witsnuitlibel wordt na 2009 fors minder geteld. De venwitsnuitlibel het lijkt in de ons omringende landen veel minder goed te doen, dus dat is iets om in de gaten te houden.



De gevlekte witsnuitlibel neemt toe in ons land, maar de grote invasie in die 2011 plaatsvond heeft niet geleid tot een nog sterkere uitbreiding. Ook de getelde aantallen op de routes zijn weer gezakt.



De oostelijke witsnuitlibel is net als in 2012 niet meer gezien bij de enige vliegplaats in Friesland (foto links, Jaap Bouwman). Waarschijnlijk moeten we deze zeer kritische soort weer als verdwenen uit Nederland gaan beschouwen.



De meetreeks van de sierlijke witsnuitlibel is nog te kort voor het berekenen van een trend, maar in tegenstelling tot de vorige soort heeft de sierlijke witsnuitlibel wel stevige grond onder de voeten gekregen. In de laagveengebieden van Overijssel en Friesland komt de soort nu op verschillende plekken voor. Foto: Jo Hermans.

Tot ieders grote verrassing verscheen op 9 juni 2014 ook een mannetje op een telroute op de Utrechtse Heuvelrug. Het zal je als libellenteller maar gebeuren! Gelukkig wist de betreffende teller de waarneming overtuigend vast te leggen op foto. Het bleef bij een eenmalige waarneming, maar het roept toch de vraag of er al populaties aanwezig zijn op grotere afstand van De Weerribben. In het Vechtplassengebied wellicht?

Zelf de sierlijke witsnuitlibel zien?

Afgelopen jaar hebben we samen met Staatsbosbeheer een observatievlonder aangelegd in De Weerribben, speciaal voor het waarnemen van de sierlijke witsnuitlibel. Op 17 mei werd de vlonder feestelijk geopend en was het meteen raak: de sierlijke witsnuit liet zich goed zien. Na afloop van het libellenseizoen konden we concluderen dat de vlonder een groot succes is. Niet alleen de sierlijke witsnuitlibel werd door veel bezoekers bewonderd, maar ook andere kenmerkende soorten van het laagveen, zoals noordse winterjuffer, bruine korenbout en gevlekte witsnuitlibel. Een bezoek is dus warm aanbevolen.

De exacte locatie van de vlonder en een overzicht van de meest recente waarnemingen is te vinden op de website Vogelkijkhut.nl. Gebruik de zoekterm "Lokkenpolder" voor het snelste resultaat.

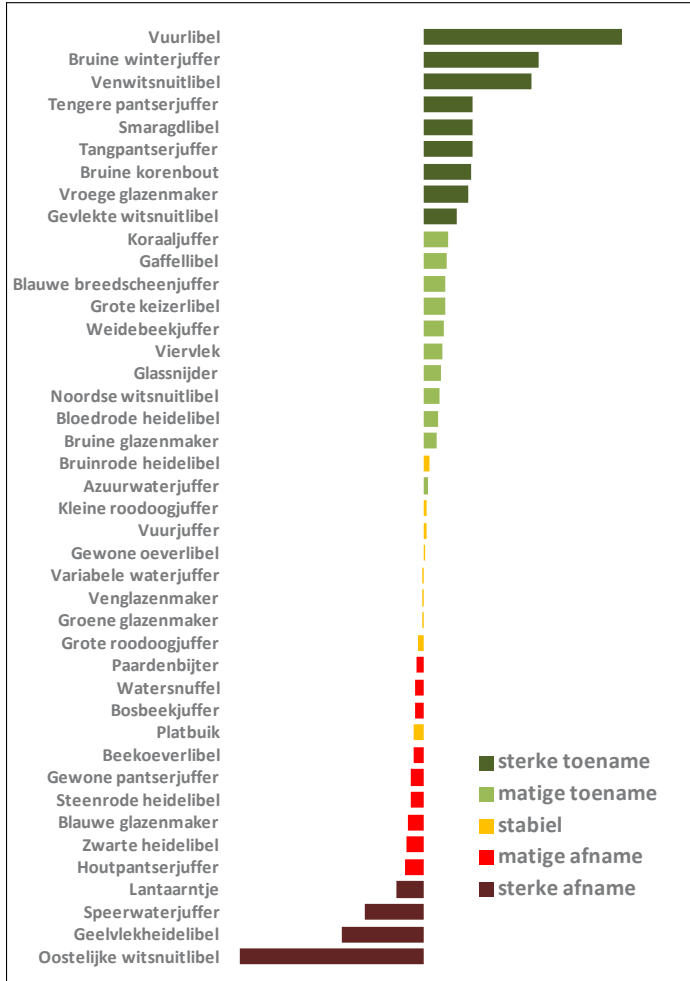
De vlonder is gefinancierd door 566 donateurs van De Vlinderstichting die een extra gift deden, het Prins Bernhard Cultuurfonds en de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting.



Trends

Figuur 6 toont de populatietrends (1999-2014) van de 41 soorten waarvoor die trend betrouwbaar is.

Tabel 2 geeft voor alle soorten met populaties in Nederland soort een vergelijking van de populatietrend in de periode 1999-2014 en de verspreidingstrend in de periode 1991-2014.



De bruine winterjuffer neemt sterk toe in aantal.

Figuur 6: Populatietrendsvanaf (1999-2014) van de 41 soorten waarvoor die trend betrouwbaar is. De trends staan gerangschikt van sterkste toename naar sterkste afname.

Er is sprake van een matige toe- of afname bij een significante voor- of achteruitgang van minder dan 5% per jaar sinds de start van de meetreeks. Bij meer dan 5% per jaar (dat is ruwweg een verdubbeling of halvering na 15 jaar) spreken we van een sterke toe- of afname.

Tabel 2: Beoordeling van de landelijke populatie- en verspreidingstrends. De soorten staan gerangschikt op populatietrend, van sterkste toename tot sterkste afname.



De metaalganslibel heeft een stabiele verspreiding.

Soort	Populatietrend vanaf 1999	Verspreidingstrend vanaf 1991
Vuurlibel	Sterke toename	Sterke toename
Bruine winterjuffer	Sterke toename	Sterke toename
Venwitsnuitlibel	Sterke toename	Stabiel
Tengere pantserjuffer	Sterke toename	Matige toename
Smaragdlibel	Sterke toename	Matige toename
Tangpantserjuffer	Sterke toename	Stabiel
Bruine korenbout	Sterke toename	Matige toename
Vroege glazenmaker	Sterke toename	Matige toename
Gevlekte witsnuitlibel	Sterke toename	Sterke toename
Koraaljuffer	Matige toename	Matige toename
Gaffellibel	Matige toename	Onzeker
Blauwe breedscheenjuffer	Matige toename	Matige toename
Grote keizerlibel	Matige toename	Matige toename
Weidebeekjuffer	Matige toename	Matige toename
Viervlek	Matige toename	Matige toename
Glassnijder	Matige toename	Matige toename
Noordse witsnuitlibel	Matige toename	Matige toename
Bloedrode heidelibel	Matige toename	Stabiel
Bruine glazenmaker	Matige toename	Stabiel
Azuurwaterjuffer	Matige toename	Matige toename
Bruinrode heidelibel	Stabiel	Matige toename
Kleine roodoogjuffer	Stabiel	Matige toename
Vuurjuffer	Stabiel	Matige toename
Gewone oeverlibel	Stabiel	Matige toename
Variabele waterjuffer	Stabiel	Stabiel
Venglazenmaker	Stabiel	Matige afname
Groene glazenmaker	Stabiel	Stabiel
Grote roodoogjuffer	Stabiel	Matige toename
Platbuik	Stabiel	Matige toename
Paardenbijter	Matige afname	Matige toename
Watersnuffel	Matige afname	Stabiel
Bosbeekjuffer	Matige afname	Matige toename
Beekoeverlibel	Matige afname	Matige toename
Gewone pantserjuffer	Matige afname	Matige afname
Steenrode heidelibel	Matige afname	Stabiel
Blauwe glazenmaker	Matige afname	Matige afname
Zwarte heidelibel	Matige afname	Matige afname
Houtpantserjuffer	Matige afname	Stabiel
Lantaarntje	Sterke afname	Matige afname
Speerwaterjuffer	Sterke afname	Stabiel
Geelvlekheidelibel	Sterke afname	Sterke afname
Oostelijke witsnuitlibel	Sterke afname	Onzeker
Noordse glazenmaker	Onzeker	Matige toename
Zuidelijke keizerlibel	Onzeker	Sterke toename
Plasrombout	Onzeker	Stabiel
Kanaaljuffer	Onzeker	Matige toename
Tengere grasjuffer	Onzeker	Matige toename
Zwervende heidelibel	Onzeker	Sterke toename
Bandheidelibel	Onzeker	Sterke toename
Gewone bronlibel	Onzeker	Matige toename
Beekrombout	Onzeker	Matige toename
Noordse winterjuffer	Onzeker	Matige toename
Maanwaterjuffer	Onzeker	Matige afname
Zwervende pantserjuffer	Onzeker	Matige toename
Metaalganslibel	Onzeker	Stabiel
Gevlekte ganslibel	Onzeker	Sterke toename
Hoogveenganslibel	Onzeker	Matige toename
Donkere waterjuffer	Onzeker	Onzeker
Sierlijke witsnuitlibel	Onzeker	Onzeker
Zuidelijke glazenmaker	Onzeker	Onzeker
Zuidelijke oeverlibel	Onzeker	Sterke toename
Gaffelwaterjuffer	Onzeker	Onzeker
Rivierrombout	Onzeker	Onzeker
Kleine tanglibel	Onzeker	Onzeker
Kempense heidelibel	Onzeker	Onzeker
Zuidelijke heidelibel	Onzeker	Onzeker

